

Verslag bijeenkomst Salon der Verdieping d.d. 19 mei 2017

Onze bijeenkomst was gewijd aan twee thema's van Wilhelm Schmid uit zijn boek 'inleiding in de filosofie van de levenskunst'. Een korte bespreking van deze twee thema's volgt hieronder:

Thema 1: 'De terugkeer van de opgewektheid: ter rehabilitatie van een filosofisch begrip'.

Opgewektheid. In het alledaags taalgebruik is het een makkelijk te begrijpen term, maar bij de definities van Schmid lijkt het niet om de goedlachse vrolijkheid te gaan:

- *opgewektheid is niet vrolijkheid, maar een teken van een vervuld leven(133);*
- *de basis van opgewektheid is het bereiken van autonomie(132);*
- *bedroefdheid is het tegenovergestelde van vrolijkheid, maar niet van opgewektheid.(134)*

Op de openingspagina vermeldt Schmid een soort programma voor het hoofdstuk, nl. eerst het begrip 'opgewektheid' verhelderen en daarna de redenen bespreken waarom het in de moderne tijd verdwenen is en de mogelijkheden om het te doen herleven.

Het begrip. Opgewektheid wordt omschreven als een door het zelf bewust gekozen, beheerste gemoedstoestand, die steunt op het denken en gepaard gaat met reflectie. Griekse term: euthumia: **welgezindheid**. (De thumos staat voor trots, moed, eer, woede en is gekoppeld aan het hart). Die welgezindheid of edelmoedigheid uit zich in gelijkmatigheid en symmetrisch leven op basis van autonomie. Een leven dat niet van z'n stuk wordt gebracht door tegenslag. Het heeft een zekere onverstoortbaarheid (stoa), maar is geen quiëtisme (passiviteit).

De basis, aldus Schmid, is een goed georganiseerd en uitgebalanceerd autonoom zelf. Vrij zijn van angstige zorg en zelfs van angst voor de angst. Ruimte voor vriendschap. Afterslankt leven in materieel opzicht. Leven zonder berouw (Nietzsche).

De kern is toch dat dit alles zich afspeelt tegen de achtergrond van de ondoorgrondelijkheid van het bestaan. Het bewustzijn hiervan is beslissend (pag. 134). Daardoor staat opgewektheid niet ver af van melancholie. En niet de schaterlach hoort erbij, maar eerder de glimlach. Maar het onderscheidt zich wel van de melancholie, nl. in de troost van een kosmische of religieuze geborgenheid.

Het tweede deel van het hoofdstuk is eerder een cultuurkritische tekst dan dat hier de levenswijsheid wordt aangeboden. Wat is het geval. De klassieken waren goed bekend met deze opgewektheid (euthumia, tranquillitas). Maar in het christelijk denken was voor deze (sceptische) houding geen ruimte. In het christendom is de triomf over de dood absoluut in het verlengde van de kruisdood van Christus. Opgewektheid werd blijheid, verbonden met zekerheid. En als in de Renaissance de

opgewektheid weer wil terugkeren, kan ze haar plaats niet meer terugveroveren. Want ook in de Verlichting was er geen ruimte voor de sceptische houding. Het vertrouwen in het verstand en de ontwikkeling van wetenschap en techniek was zo groot, dat hieraan niet getornd kon worden. Ook het Marxisme kende een dergelijk absoluut perspectief van een communistisch paradijs, waarvan wij gelijkkelijk bezitters zijn en waarin wij gelijkelijk ons kunnen ontplooien en waar geen schaarste heerst! Schopenhauer en Nietzsche verzetten zich ertegen, maar hun klacht werd alleen in kleine kring gehoord. Het beeld van de opgewektheid past overigens uitstekend bij het perspectief van de Übermensch van Nietzsche.

Pas nu onze tijd meer kritiek op het moderne formuleert (postmodernisme) lijkt er ruimte voor terugkeer te zijn van opgewektheid.. Schmid verwacht dat dit bijdraagt aan een andere, nieuwe tijd.

Thema 2: **Esthetiek van het bestaan**

De kern ervan is dat wij als autonome mensen een vervuld leven leiden, voorbij aan materialisme en consumptiedwang. In dat vervulde leven is ook ruimte voor tegenslag en verdriet, want we zijn doordrongen van de tragiek van het bestaan. Desondanks omarmen we het leven.

In de tekst wordt een korte verwijzing gemaakt naar Michel Foucault. Hij heeft de levenskunst weer opnieuw geïntroduceerd (maak van je leven een kunstwerk) en vele na hem geïnspireerd (o.a. Schmid en Dohmen). Zelf volgde Foucault nauwgezet het spoor van Nietzsche. Het Gij zult uit deze tekst van Schmid komt ook bij Nietzsche vandaan: en verwijst naar de kuddemens (Kameel): Gij zult

Foucault en Nietzsche zijn postmoderne denkers. Zij erkennen geen absolute waarden. Bijvoorbeeld geen waarheid met hoofdletter W. Zij zijn wars van ideologieën en andere ismen, denken eerder in netwerken dan hiërarchisch. Deze sceptische stroming is een reactie op het modernisme, dat meer het denken van de Verlichting als uitgangspunt heeft. Modernisme en postmodernisme zijn volop aanwezig in onze samenleving.

Op bladzijde 148 omschrijft Schmid duidelijk wat hij onder autonomie verstaat: *macht die het zelf op zichzelf richt(zelfbeheersing), die het doordacht gebruikt en die het ook naar buiten weet te richten, tegen de bevoogding door heteronome machten.*

Nadruk in dit afsluitende hoofdstuk ligt op stijl en schoonheid. En stijl met een persoonlijke invulling. Levenskunst en kunst schuiven als het ware in elkaar.

Afspraken voor het seizoen 2017 – 2018In overleg met elkaar spreken we af dat we volgend jaar Spinoza gaan bespreken. We kiezen voor een totaal van acht bijeenkomsten, die met elkaar een introductie vormen. De werkwijze is dat we telkens via een tekst dat onderwerp aansnijden dat past bij de opbouw in de bespreking van het denken van Spinoza. In het begin zullen dat vooral artikelen zijn

en wat verderop ook primaire teksten, bijvoorbeeld een brief van Spinoza of een tekstgedeelte uit één van zijn boeken. De eerste bijeenkomst starten we met de film Spinoza.

Data 2017 – 2018

29 september

27 oktober

24 november

26 januari

23 februari

23 maart

20 april (ivm koningsdag op 27 april)

25 mei